

СМИРА. Дуборезни, сребром оковани Крст
грачаничкој Митрополији Никанора (из 1551. г.),
дарован цркви Св. Спаса у Смири

СОКОЛИЦА (Косовска Митровица)

Соколица је назив за брдо и цркву *Покрова Св. Богородице* која се налази у подножју брда у селу Бољетину на средокраћу брдског пута између рудника Трепче и Звечана, тј. 6-7 км северно од К. Митровице. Село Бољетин под истим именом помиње се у попису турског скопског намесника Крајишта Иса-бега Исхаковића из 1455. године. У њему је забележено да у Бољетину има „21 српски дом и 3 удовице“. Становници су били клесари и обавезни да Иса-бегу „дају годишње три пара жрњева и раде на одржавању града Звечана и друге службе кад то тражи цар“.

Манастир са црквом је подигнут у 14. или 15. веку од непознатог ктитора, можда и неког властелина из околине Звечана. Уз стару црквицу правоугаоне основе и скромних унутрашњих димензија (3 x 2,90 м) касније је додата припра тако да је укупна дужина цркве споља 11,5 x 4,40 м. Црква је зидана од лепо тесаног камена и засведена полуобличастим сводом. На источној страни једва је истакнута апсида. Од првобитног, јако оштећеног, живописа очувани су само делови представа: на своду Христа Сведржитеља, на западном зиду Успења, у Олтару поворка Литургичара. Поред врата, јужно, су делови композиције Поклоњења Мудраца, а на јужном зиду делови неких Светитеља и лаичких лица која су вероватно представљала ктиторе цркве. Остаци ктиторске композиције са представом лаика, као и чињеница да је црква зидана од најсолидније урађених тесаника-квадера може ићи у прилог тврдњи да су цркву градили сеоски мајстори каменоресци и зидари чија је и иначе основна дужност била да раде на зидању и одржавању оближњег града-тврђаве Звечана. На десетак метара северно од цркве подигнут је 1936. године леп и складан звоник, са по две бифоре и две розете на горњем спрату. Иконе и иконостас цркве су новијег порекла.

У цркви се налази и једна изузетно ретка и вредна драгоценост српске уметности 14. века. То је мермерна статуа Богородице у седећем ставу на Престолу са малим Христом у крилу. Висина кipa је 107 см, а ширина са престолом 71,5 и дебљина 45 см. То је вредан рад наших приморских мајстора који су клесали и скулпторска дела на Дечанима и настојали да се што више приближе византијском духу. Мада кип делује рустично и робустно у својим пропорцијама тела, истиче се добра обрада пуне и једре масе. На престолу су урезани орнаменти стилизоване лозице и преплета. Релеф је био бојен. На Богородичиним уснама, огртачу и крсту са Христовим нимбом су трагови црвене, а на драперији Богородичине одеће зеленкасто-плаве боје. Христос је на нимбу сигниран почетним словима ИС ХС. Богородица са Христом је пренесена из манастира Бањске која је удаљена 20 км одавде, односно свега 10 км ваздушном линијом. Она је првобитно била постављена на тимпанону изнад главног портала Бањске, као што то и данас стоји слични (али по димензијама мањи) релефни кип Богородице изнад главног портала манастира Студенице, задужбине Стефана Немање. Седећа статуа Богородице са Христом у Соколици је рађена кад и остали камени украси на манастиру Св. Стефана у Бањској, задужбини краља Милутина, подигнутој 1313-1317. године. По народном предању соколичка Богородица је „долетела пре 500 година преко брда и стала на дрво под стеном и позвала народ да ту подигне цркву“. Народ јој је подигао цркву која је касније запустела па је половином 19. века опет „на позив Богородице“ обновио неки угледнији домаћин Остојић, који је морао претходно за добијање дозволе од турског новопазарског паше да да „откуп од 100 врећа жита“. Свакако да је

после разарања Бањске и њеног претварања у цамију овај вредни примерак средњовековне српске скулптуре организовано пренесен у забачено брдско и неприступачно село и његову стару црквицу и тако се сачувао од уништења. Треба имати у виду и чињеницу да је у тим несигурним временима и тело краља Милутина било пренето из Бањске у Трепчу. Током задњих неколико векова негован је посебан култ поштовања према овом споменику и цркви, којој је зато и приписан ранг манастира и угледног достојанства. У цркви се чувају и три вредне старе црквене књиге: *Псалтир*, руско издање из 1653. године са бакротиском цара Давида и српским записима из 1712. и 1764. године; затим „Завомаје огледало“, на бугарском језику, штампано 1816. године у Будиму и *Молебник* штампан 1838. године. На утлачаним тесаницима на фасадама цркве, а нарочито северној страни, урезано је врло много примитивних цртежа људи, коњаника, и животиња са доста нечитких утребених старих записа који још нису проучени нити објављени. Од 1967. године у селу више нема ниједне српске куће. На гробљу више цркве последњи српски гроб ископан је те године.

БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ, Манастир Соколица (14. век)

Манастир Соколица, двориште и црква

